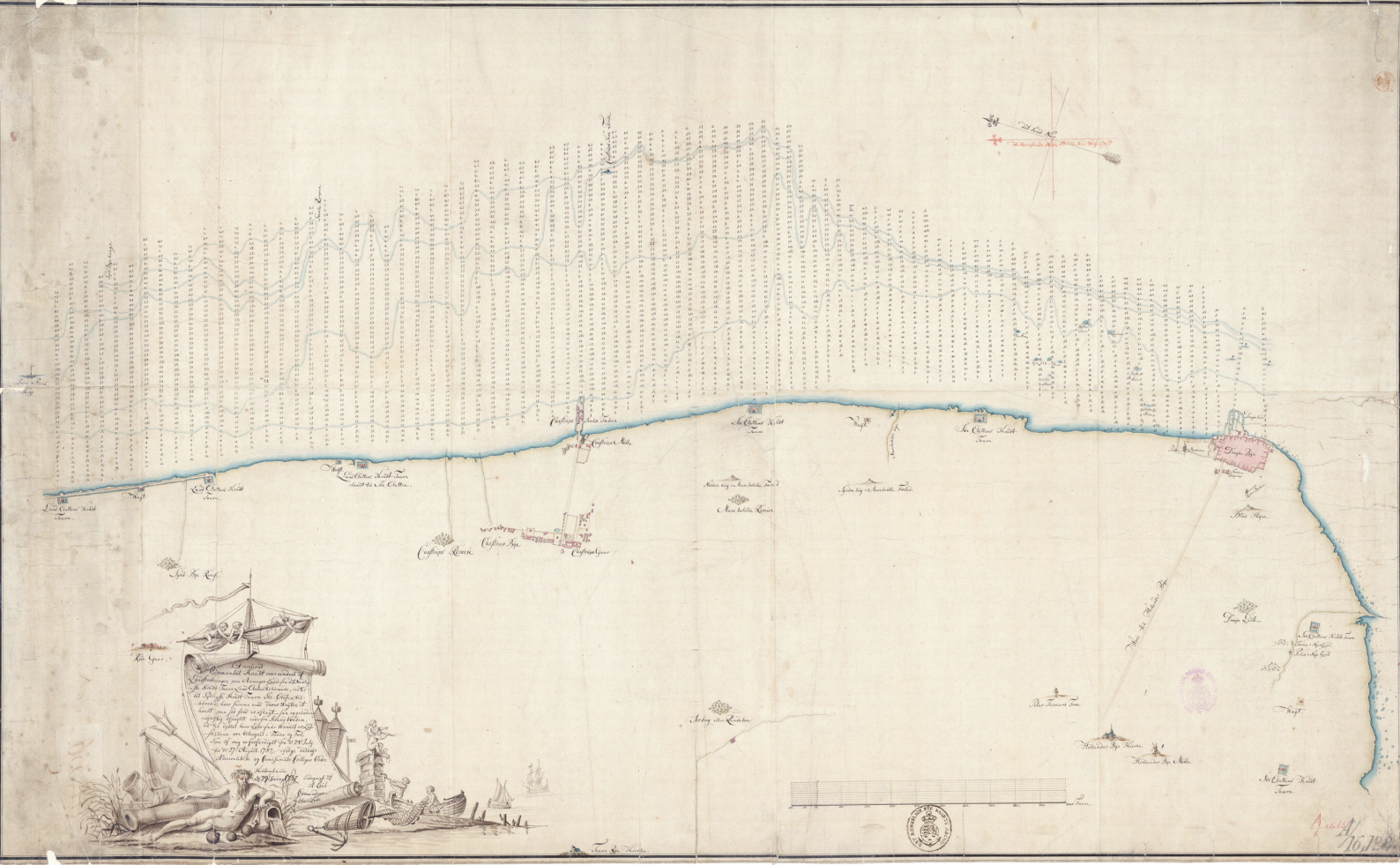

Kortet "Landgrunden fra Søb Etatens Krudttaarn til Dragøe Bye" er opmålt af Dragørs lodskaptajn Andreas Lous i 1787

Dragør

Hovedstadens amtmænd, Johan von Körbits, fik under Den Skånske Krig 1675-79 en befaling af Admiralitetet om at beordre nogle af Dragørs kendtmænd, dvs. fiskere, om at bistå kongens orlogsflåde, når flåden ønskede det. For fiskerne kendte Øresunds sand- og stenfyldte lavvandede steder. Deres kendskab skulle nu bruges til at lodse flådens skibe og lokke fjendens skibe på grund.

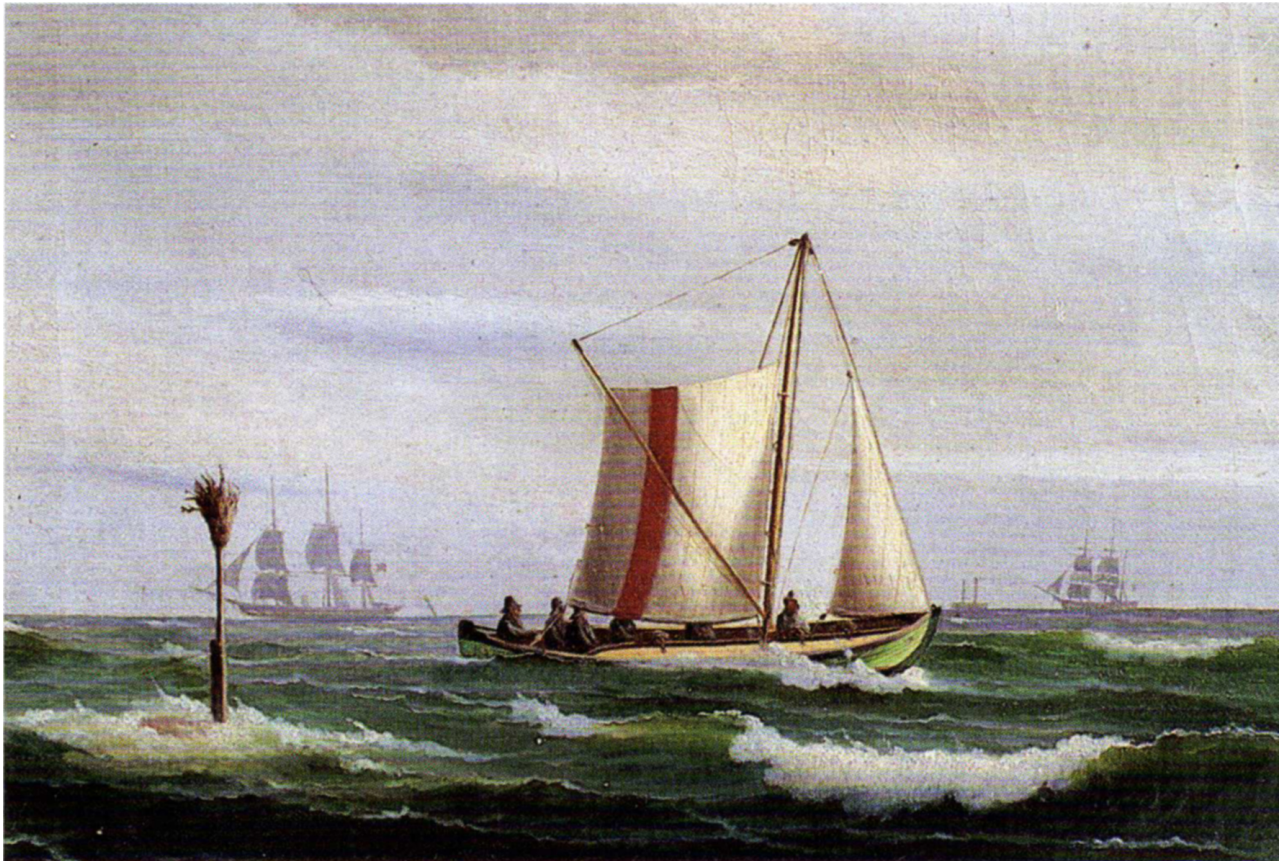
Under Den Skånske Krig var Dragør et lille fiskersamfund, som Kong Erik af Pommern havde udlagt i 1421 som "Kronens Fiskeleje med dets Frihed og Tilliggende" - for kongen ejede Amager. Uden for Dragør lå Store Magleby's kirke, mølle, 24 fæstegårde, marker og overdrev, som Chr. II forærede til 184 hollænderbønder i 1521. Hollænderne blev derfor Danmarks første selvejerbønder.

De seks fattige fiskere, som amtmændene havde befalet at lodse for flåden, ansøgte den 25. februar 1684 Christian V om at få en årsløn, der svarede til den månedsløn, som en styrmand i flåden fik. For de havde lodset for flåden i otte år uden løn. Samtidig bad de om ret til at lodse handelsskibe.

Christian V svarede den 8. marts 1684 ved at udstede en kongelig resolution. Derfor blev Dragør Lodseri Danmarks første, men måske også verdens længstlevende kongeligt privilegerede lodseri.

De seks fiskere fik den ønskede løn og eneret til, "at de alene maa lade sig bruge og som piloter for billig betaling betjene alle koffardiskibe (handelsskibe) og andet fartøj, som der forbi agter at sejle og lodsmænd kunne begære, saa ingen dem derudi nogen indpas maa gøre"

I 1740 udvidede Christian VI lodsantallet til 12, og i 1741 fik lodsernes koner, i lighed med flådens indrullerede søfolk fra Dragør, ret til at væve for byens folk.

Dette oliemaleri af 1800-tallets karakteristiske lodsboat - en grønmalet jolle med sprydsejl og den røde lodsstriben i stor-sejlet - er malet af Dragørlodsen Hendrik Strømberg (1810-1916). Båden passerer en vage med kost forankret med en kæde til en sten på havbunden. Lodserne udlagde vagerne om foråret og tog dem ind før vinteren for Admiralitetet, senere for Søetaten, fra 1740 til 1894. Sømærkerne rev sig tit løs, så lodserne måtte fæstne dem op til 300 gange om året.

De første år sejlede lodserne i Dragør i deres egne ro- og sejlbåde. Senere anskaffede lodseriet lodsboatene. I 1840 blev købt en ny lodsboat med sprydsejl, der kunne benyttes som ro- og isboat. Indtil 1903 sejlede lodserne i ro- og sejlbåde bygget af træ og lodsede med søkikkert og kurs efter landkending samt sømærker. Senere blev lodsboatene erstattet af lodsboat udstyret med sejl og motor.

Midt i 1900-tallet blev de afløst af hurtigtsejlende lodsboat bygget af glasfiber eller aluminium og udstyret med navigations- og kommunikationsudstyr. Lodseriet ejede 45 lodsboat i lodseriets virke-

i 300 år. Dragør Lodseri købte syv lodsboat med motor. En af disse lodsboat, Neptun, en kravelbygget dæksboat med motor og lille sejlføring bygget i Dragør i 1927 blev i 1968 flyttet over til Dragør Lodseris nyoprettede lodsstation i Allinge på Bornholm.

Dragør Lodseris boat "Ravnen" er en åben klinkbygget lodsboat med sprydsejl, der er bygget i 1880 i Helsingør af bådebygger P. Bjerg. Lodsboat fik indlagt en ny motor i 1903. Den blev solgt i 1920'erne, men er tilbage i Dragør som lodsmuseets lodsboat og står i dag tæt ved Dragør Lodsmuseum, dog uden motor og sejl.

C.W. Eckersberg vandrede flere gange ud til Dragør og malede motivet af fire lodsboade i og ved havnen omkring 1830.

I de 300 år fra 1684 til 1984 havde der været ansat 253 lodser i Dragør Lodseri. Hertil kommer de bådmænd, der sejler lodser til og fra de skibe, som skal have en lods om bord. Indtil slutningen af 1800-tallet varetog reservelodser og ekstralodser dette arbejde. Disse lodser blev senere afløst af jollemænd og derefter af lejemænd.

I 1831 var der 12 faste lodser, seks reservelodser og seks ekstralodser. Men i sejlskibenes storhedstid omkring 1880 var der ansat 50 lodser. Da sejlskibenes æra ophørte og afløstes af dampskibe på verdenshavene kort før årtusindskiftet svandt behovet for lodsning. Derfor var der kun syv lodser ansat i 1906. Efter Første Verdenskrig var der fem lodser. Men i 1980 steg antallet til 18 lodser.

For de større skibe betød, at mange skibe sejlede gennem Storebælt, og i 1968 oprettede lodseriet en filial i Allinge og byggede en lodsstation i 1972. Derfor kunne Dragør Lodseri både lodse gennem Øresund og gennem Storebælt fra Skagen til Bornholm.

Dragør Lodseri blev drevet som en privat virksomhed med egne lodsboade og lodsstationer. Og indtil 1965 blev alle investeringer og løbende udgifter til driften afholdt af lodsernes "jollekasse". Men i 1966 var tiden løbet fra de økonomiske krav til investeringer og forpligtelser, fx ved lodsernes indtræden og udtræden af lodseriet, herunder pensionering. Økonomien og regnskabet blev derfor lagt ind i en fond, som lodserne ejede. Men trods fondskonstruktionen måtte lodserne i slutningen af 1970'erne sætte deres boliger i pant for at få et lån til renovering af lodsstationen i Dragør i 1979.

Efter 300 års jubilæet i 1984 overtog staten jf. lodsloven bygninger, lodsboade og udstyr til den bogførte værdi, kr. 186.759,11 efter en ændring af lodsloven, rationalisering af lodsvæsenet og fondsjura. Dragørlodserne fortsatte arbejdet i statens "Sundet Lodseri", indtil lodserne i 2006 flyttede ud i statens lodsselskab DanPilot i en ny lodsstation i Dragørs tidligere færgehavn. Dragør Lodseris arkiv blev overdraget til Dragør Lokalarkiv efter lodseriets nedlæggelse i 1984.

Øverst. Lodsstationens isbåd Mågen, der blev trukket ud af huset for sidste gang i isvinteren 1954. I dag ligger Mågen i havnen om sommeren og står uden for lodsmuseet om vinteren og vidner om lodsernes barske arbejdsforhold. Isbåden blev bygget i 1929 på Dragør Baadeværft. Mågen blev overdraget til Dragør Museum i 1984 og senere til Museum Amager og lodsmuseet.

I midten. Da lodsstationen blev udvidet i 1879, blev der anbragt en kongekrone udskåret i træ over dobbeltdøren ind til lodsstationen. Kongekronen og et skilt skåret af en lods og lakeret med skibslak fortæller, at bygningen rummer et kongeligt privilegeret lodseri.

Nederst. Her ses havnen i 1910. Bagest ses lodshuset efter udvidelsen i 1879 med udkigstårnets lærredsspændte rækværk på tagryggen. Bystyrets rådhus ses forrest i billedet med et tårn til byens bjergningsvæsen. Foran ses det lille havnekontor og yderst til venstre ses havnens beghus, hvor der blev kogt mad til skibenes besætninger og beg til kal-fatring af træskibe. Alle husene er fredet i dag. Brændestablerne vidner om, at byens skippere hentede brænde fra provinsen og solgte brænde i København til borgernes kakkelovne.

Lodsmuseet er indrettet i den lodsstation, som Dragør Lodseri opførte i 1823 med et udkigstårn ved gavlen. Efter en udvidelse i 1879 af bygningen i venstre side kom udkigstårnet til at ligge inde i bygningen. Det 15,8 meter høje lodstårn blev opført af staten i 1912, så lodserne kunne se ud over Dragørfortet, som staten anlagde i årene 1910-14. Men ny teknologi overflødiggjorde tårnet, så omkring 1960 var lodstårnet truet af nedrivning. Heldigvis blev tårnet restaureret efter en lokal indsamling. I dag er lodstårnet Dragørs vartegn. Lodsstationsbygningen og lodstårnet blev fredet i 1987.

Lodsstationen er en unik tidslomme anno 1984. I entreen findes skabene til lodsernes tøj og udstyr. Lodsstuen har et Bornholmerur, en vagttavle, søkort, bænke, stole og borde. Kontoret har de originale skriveborde, kontorredskaber, telefoner, regne- og skrivemaskiner, VHF, håndbøger og et tungt fastmuret pengeskab, som kun lodsformanden og bogholderen kunne åbne. Kortrummet har søkort til Østersøen. I værkstedet er der nu skiftende udstillinger og montrer med en model af Øresund og eksaminationsbøger, mærkebøger, lodstegn, håndlod, håndlog, søkikkerter, søkort og bådmodeller.

Første sal har fem sovepladser til overnattende lodser og bådmænd på vagt samt et baderum. Køkkenet står som i 1980'erne. Her kan ses op til udkigstårnet på tagryggen.

I bådmændenes vagtstue er der udgang til en platform med opgang til lodstårnet. Bådmændene havde VHF, telefon og kommunikation via Lyngby Radio. Til adspredelse var der TV, radio, bøger, aviser og blade. I dag har lodsmuseet også nutidens tilbud. Børn kan gå på skattejagt. Voksne og børn kan styre et skib på museets simulator, følge skibene sejle fra Kattegat til Østersøen på museets AIS-anlæg, se fire film om lodsning i lodsmuseets biograf og kan se historierne om nedlagte og eksisterende lodserier på en pc. Sø- og historiekyndige kan gå på opdagelse i fotografier, tegninger, malerier, skibsmodeller, navigeringsredskaber, lodsstempler, lodsuniformer, underfundigheder og gaver samlet fra nær og fjern i lodsernes unikke univers.

Gunvor Petersen har skrevet en fin jubilæumsbog, som fortæller om Dragør Lodseri fra oprettelsen i 1684 til nedlæggelsen i 1984.

DanPilot har udlånt denne meget detaljerede model af en DanPilots lodsbåde til Danmarks Lodsmuseum, hvor modelbåden, der er en meter lang, nu er udstillet. DanPilot har en ny lodsstation i Dragørs tidligere færgehavn.

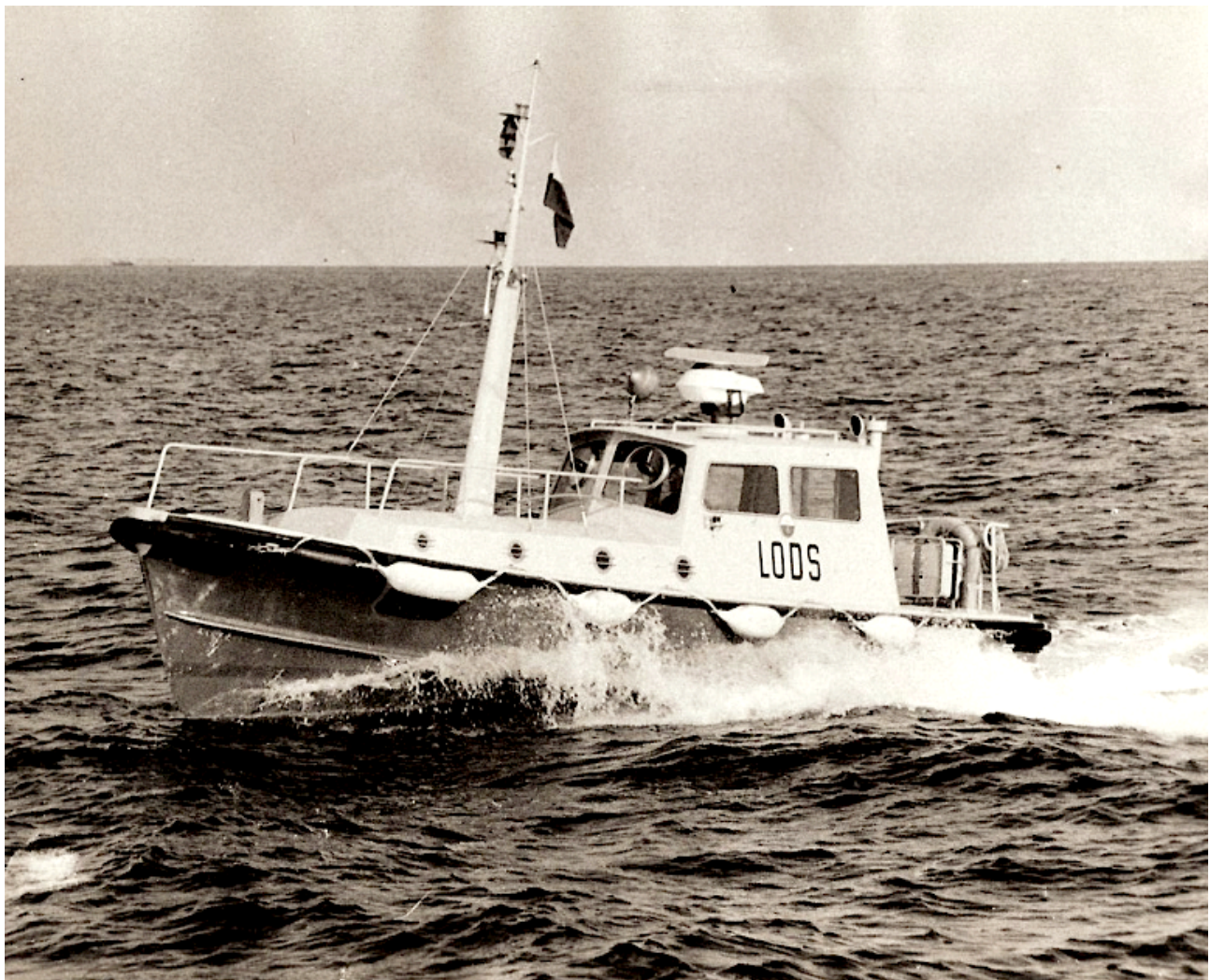
På fotoet ses Dragørfortet, Dragør Lystbådehavn og Dragørs tidligere færgehavn. Bagest ses Dragør Gamle Havn. Danmarks Lodsmuseum ligger på havnepladsen mellem Dragør Gamle Havn og Dragør Gamle By med dens 350 huse.

Øverst ses dæksbåden Venus bygget af træ på Dragør Baadeværft i 1956. Den kostede 82.000 kr. Nederst ses dæksbåden Merkur bygget i 1970 af glasfiber på Ejvinds Bådeværft i Rantzausminde og kostede 205.000 kr. De to lodsbåde var sammen med dæksbådene i Allinge grundstammen i lodseriets sidste år frem til statens overtagelse af lodseriet i 1984. I de forløbne 300 år fra 1684 havde Dragør Lodseri beskæftiget 253 lodser.

Lodser har også et familieliv. Her ses lods Dirch Jansen Jans i gården til sit hus på Fogdens Plads omkring 1910 med en merskumspibe, iført træsko, slidte bukser, skjorte, vest, halsklæde og lodshue nyde søndagslivet sammen med familiens kvinder, der bærer Amagerdragter. Spisebordet og spisestolene er båret ud på gårdspladsens toppede sten. Drengen sidder på en skammel med alle drenges kæreste legetøj, et træskib, foran roserne, der skærmes af stakittet. Varmede solen for meget, blev sejldugen trukket ud over træskelettet, der fastholdes af udhusene og en stang - datidens simple udestue.

Her ses Dragør Lodseri's sidste formand, Jens Lydom Christensen, som udpeger et mål syd for Dragør på et søkort over Øresund. Han havde en lang uddannelse og søfartsbeskæftigelse bag sig, før han blev ansat som lods i 1967 og var lodsformand fra 1976 til lodseriets lukning i 1984.

Da DanPilot forlod den gamle lodsstation i 2006 og flyttede ind i en ny lodsstation i Dragørs tidligere færgehavn, var han en af ildsjælene i arbejdet for at kunne erhverve og indrette den gamle lodsstation som et lodsmuseum.

Jens Lydom Christensen var en drivende kraft i arbejdet med at indrette museet, så det kom til at fremstå, som dengang det stadig var et fungerende lodshus i 1980'erne og emmede af århundreders lodsvirke, men som tillige rummer søfartens og nutidens elektroniske udstyr.

Hans viden og indsigt i lodshusets historie, hvor han, som født i en af Dragørs lodsfamilier, havde haft sin gang i lodshuset fra barneårene, afspejler sig i hans medvirken i museets registrant, museets tre lodsfilm og museets indretning og dermed i formidlingen af Dragør Lodseris 300 års historie. Jens Lydom Christensen døde i 2014.

Skrevet af Danmarks Lodsmuseumsforening